ELEANOR SHARPSTON
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2016. április 5.[1]

C-113/15. sz. ügy

Breitsamer und Ulrich GmbH & Co. KG
kontra
Landeshauptstadt München

(a Bayerischer Verwaltungsgerichtshof [bajor közigazgatási bíróság, Németország] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„2001/110/EK irányelv — A 2. cikk (4) bekezdése — Azon származási ország vagy országok feltüntetése, ahol a mézet begyűjtötték — 2000/13/EK irányelv — Az 1. cikk (3) bekezdésének b) pontja — Az »előre csomagolt élelmiszer« jelentése — Közétkeztetésben működő gazdasági szereplőknek kartonban értékesített és később külön értékesített, vagy megvásárolt készétel részeként kínált, egyedi kiszerelésű méz származási országának feltüntetése — A 13. cikk (4) bekezdése — A kis csomagolásra vonatkozó kivétel alkalmazási köre — 1169/2011/EU rendelet — A 2. cikk (2) bekezdésének e) pontja — Az »előrecsomagolt élelmiszer« jelentése — A 16. cikk (2) bekezdése — A kis csomagolásra vonatkozó kivétel alkalmazási köre”

1. Jelen ügy tárgya olyan egyedi kiszerelésű mézek címkézése, amelyeket a méz származási országát feltüntető címkével ellátott kartonba összecsomagolva, együtt értékesítenek. A Bayerischer Verwaltungsgerichtshof (bajor közigazgatási bíróság) lényegében arra szeretne választ kapni, hogy az uniós jog megköveteli-e, hogy a méz származási országát az egyedi kiszereléseken is feltüntessék, amelyeket azután vagy külön értékesítenek, vagy valamely megvásárolt készétel mellé adnak. Ez a kérdés egy mézet begyűjtő és csomagoló vállalkozás (Breitsamer und Ulrich GmbH & Co. KG; a továbbiakban: Breitsamer) által a Landeshauptstadt München (München városa) ellen indított eljárásban merült fel. A Breitsamert 2012-ben megbírságolták, mivel 2011 első felében a méz származási országának feltüntetése nélkül forgalmazott egyedi kiszerelésű csomagokat.

1 — Eredeti nyelv: angol.

Az uniós jog

Az élelmiszerek címkézése: A 2000/13 irányelv és az 1169/2011 rendelet

2. A 2000/13/EK irányelv[2] (a továbbiakban: az élelmiszercímkézésről szóló irányelv) az élelmiszerek címkézésére, kiszerelésére és reklámozására vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, korábbi jogi aktusokat foglalta egységes szerkezetbe.[3] Célja olyan általános jellegű közösségi szabályok létrehozása volt, amelyek a forgalomba kerülő összes élelmiszerre alkalmazhatók.[4] Speciális, csak adott élelmiszerekre alkalmazandó szabályokat a szóban forgó termékekkel foglalkozó rendelkezések keretében kellett megállapítani.[5] Az élelmiszerek címkézésére vonatkozó szabályoknak elsődlegesen a fogyasztó tájékoztatását és védelmét kellett szem előtt tartaniuk.[6] A legmegfelelőbbnek a részletes címkézést tartották, amely megadja a termék pontos jellegét és jellemzőit, és amely lehetővé teszi a fogyasztó számára a tények teljes ismeretében történő választást, mivel ez akadályozza legkisebb mértékben a szabad kereskedelmet.[7]

3. Az 1. cikk (1) bekezdése kimondta, hogy az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv egyebek mellett a végső fogyasztóhoz eljutó élelmiszerek címkézésére vonatkozik. Az 1. cikk (2) bekezdése kiterjesztette az irányelv hatályát az éttermekhez, kórházakhoz, étkezdékhez és más közétkeztetésben működő gazdasági szereplőkhöz (a továbbiakban: közétkeztetésben működő gazdasági szereplők) történő szállításra szánt élelmiszerekre is.

4. Az 1. cikk (3) bekezdésének a) pontjában szereplő meghatározás szerint „címkézés”: „bármilyen szöveg, tulajdonság, védjegy, márkanév, ábra és jelzés, amely egy élelmiszerre vonatkozik, és amelyet az élelmiszert kísérő vagy arra vonatkozó csomagoláson, dokumentumban, megjegyzésben, címkén, gyűrűn vagy galléron helyeznek el”. Az 1. cikk (3) bekezdésének b) pontja értelmében „előre csomagolt élelmiszer”: „a végső fogyasztónak vagy közétkeztetésben működő gazdasági szereplőknek való bemutatásra szánt egyedi tétel, amely egy élelmiszerből és annak az értékesítésre való felkínálása előtti csomagolásából áll – függetlenül attól, hogy a csomagolásban az élelmiszer teljes egészében szerepel vagy csak részben –, a csomagolás mindenképpen olyan legyen, hogy a tartalmát ne lehessen megváltoztatni a csomagolás felnyitása vagy módosítása nélkül”.

5. A 2. cikk (1) bekezdése a) pontjának i. alpontja értelmében a címkézés nem lehet alkalmas arra, hogy a vásárlót megtévessze, különösen az élelmiszer jellemzői tekintetében, amelybe beletartozik annak származása is. A 2. cikk (3) bekezdésének a) pontja kimondta, hogy ez a szabály az élelmiszerek kiszerelésére, elsősorban formájukra, megjelenésükre vagy csomagolásukra, a használt csomagolóanyagokra, elrendezésük módjára, és kiállításuk kellékeire is vonatkozik.

2 — A legutóbb a 2009. június 18-i 596/2009/EK európai parlamenti és tanácsi rendelettel (HL L 188., 14. o.) módosított, az élelmiszerek címkézésére, kiszerelésére és reklámozására vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, 2000. március 20-i európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 109., 29. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 5. kötet, 75. o.). Az élelmiszer-címkézésről szóló irányelvet az 1169/2011/EU rendelet mostanra hatályon kívül helyezte: lásd az alábbi 11–23. pontot.

3 — (1) preambulumbekezdés.

4 — (4) preambulumbekezdés.

5 — (5) preambulumbekezdés.

6 — (6) preambulumbekezdés.

7 — (8) preambulumbekezdés.

6. A 3. cikk (1) bekezdése kimondta, hogy „a 4–17. cikknek megfelelően, és az azokban foglalt kivételek függvényében, a[z 1–10. pontban felsorolt] adatokat kötelező külön feltüntetni az élelmiszerek címkézésén”. [8] Az említett felsorolásban a 8. pont a következőképpen volt megfogalmazva: „a származás vagy eredet helyének adatai abban az esetben, ha az ilyen adatok meg nem adása jelentős mértékben félrevezethetné a fogyasztót az élelmiszer valódi származása vagy eredete tekintetében”.

7. A 4. cikk (2) bekezdése értelmében meghatározott élelmiszerekre vonatkozó közösségi rendelkezések elrendelhetik, hogy a 3. cikkben felsoroltakon kívül más adatok is jelenjenek meg a címkézésen. Amennyiben azonban nincsenek közösségi rendelkezések, maguk a tagállamok írhatnak elő ilyen rendelkezéseket a 19. cikkben megállapított eljárásnak megfelelően. [9]

8. A 13. cikk (1) bekezdésének a) pontja előírta, hogy előrecsomagolt élelmiszerek esetében a 3. cikkben és a 4. cikk (2) bekezdésében említett adatok az előcsomagoláson vagy az arra rögzített címkézésen találhatók. A 13. cikk (1) bekezdésének b) pontja kimondta, hogy az említett követelmény ellenére, és a névleges mennyiségre vonatkozó közösségi rendelkezések sérelme nélkül, amennyiben előrecsomagolt élelmiszereket „[...] a végső fogyasztóknak szánják, de azokat a végső fogyasztóknak való értékesítés előtti szakaszban forgalmazzák, továbbá ha közétkeztetésben működő gazdasági szereplők nem érintettek ebben a szakaszban [első francia bekezdés] [vagy] közétkeztetésben működő gazdasági szereplők ellátására szánnak, hogy azok elkészítsék, feldolgozzák, szétdarabolják vagy felvágják [második francia bekezdés] [...]”, az említett adatoknak csak az élelmiszerekre vonatkozó dokumentációban kell megjelenniük, amennyiben garantálható, hogy az ilyen, minden címkézési információt tartalmazó dokumentumokat vagy a tárgyukat képező élelmiszerekhez csatolják, vagy legkésőbb az utóbbiak szállításának időpontjáig elküldik. [10]

9. A 13. cikk (4) meghatározta azokat a körülményeket, amelyek esetén kevesebb kötelező információt kell feltüntetni. Különösen az olyan csomagolás vagy tárolóedények esetében „amelyek legnagyobb felülete 10 cm^2-nél kisebb”, elegendő a 3. cikk (1) bekezdésének 1., 4. és 5. pontjában felsorolt adatok [11] megadása.

10. A 14. cikk első bekezdése kimondta, hogy „amennyiben az élelmiszereket a végső fogyasztóknak vagy közétkeztetésben működő gazdasági szereplőknek kínálják megvételre előcsomagolás nélkül, vagy ha az élelmiszereket az értékesítés telephelyén csomagolják a fogyasztó kérésére, vagy előrecsomagolják közvetlen értékesítés céljából, a tagállamok részletes szabályokat fogadnak el a 3. cikkben és a 4. cikk (2) bekezdésében megadott adatok megjelenítésének módjáról”. A 14. cikk második bekezdése felhatalmazta a tagállamokat, hogy döntésük szerint ne tegyék kötelezővé valamennyi vagy egyes adatok feltüntetését feltéve, hogy a vásárló így is megfelelő információhoz jut.

11. Az 1169/2011/EU rendelet [12] 2014. december 13-i hatállyal hatályon kívül helyezte – egyebek mellett – az élelmiszer-címkézésről szóló irányelvet. [13]

8 — Lásd még a (9) preambulumbekezdést. A többi adat az árumegnevezés (1. pont); az összetevők listája (2. pont); bizonyos összetevők (vagy összetevő-kategóriák) mennyisége (3. pont); a nettó mennyiség (4. pont); a minőség megőrzésének várható időtartama vagy a fogyaszthatósági időtartam lejárata (5. pont); speciális tárolási vagy felhasználási feltételek (6. pont); az előállító vagy csomagoló, viszonteladó adatai (7. pont); felhasználási útmutató (9. pont); és (adott esetben) a tényleges alkoholtartalom (10. pont) volt.

9 — Ezen eljárás részletszabályai jelen ügyben nem relevánsak.

10 — Lásd még a (15) preambulumbekezdést.

11 — Ezek a pontok (emlékeztetőül) a következők: az árumegnevezés (1. pont); a nettó mennyiség (4. pont); a minőség megőrzésének várható időtartama vagy a fogyaszthatósági időtartam lejárata (5. pont).

12 — A fogyasztók élelmiszerekkel kapcsolatos tájékoztatásáról, az 1924/2006/EK és az 1925/2006/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról és a 87/250/EGK bizottsági irányelv, a 90/496/EGK tanácsi irányelv, az 1999/10/EK bizottsági irányelv, a 2000/13 irányelv, a 2002/67/EK és a 2008/5/EK bizottsági irányelv és a 608/2004/EK bizottsági rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2011. október 25-i európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL L 304., 18. o.; helyesbítés: HL 2014. L 331., 40. o., valamint HL 2015. L 50., 48. o.).

13 — Lásd (6) és (11) preambulumbekezdést, valamint az 53. cikk (1) bekezdését és az 55. cikket.

12. Az 1169/2011 rendelet (3) preambulumbekezdése szerint a fogyasztók magas szintű egészségvédelmének megvalósítása és a tájékoztatáshoz való jogának biztosítása érdekében biztosítani kell, hogy megfelelő tájékoztatáshoz jussanak az általuk fogyasztott élelmiszerekkel kapcsolatosan. A (8) preambulumbekezdés kimondja, hogy az általános jelölési előírásokat olyan rendelkezések egészítik ki, amelyeket bizonyos körülmények között minden élelmiszerre vagy az élelmiszerek bizonyos csoportjaira alkalmazni kell, és hogy ezenfelül több egyedi, meghatározott élelmiszerekre alkalmazandó szabály is létezik. A (17) preambulumbekezdés értelmében az élelmiszerekkel kapcsolatos kötelező tájékoztatás előírásának elsődleges szempontja az kell, hogy legyen, hogy lehetővé váljék a fogyasztók számára az élelmiszerek azonosítása és megfelelő felhasználása, valamint az, hogy egyéni étrendi igényeiknek megfelelően választhassanak. A (20) preambulumbekezdés kimondja, hogy az élelmiszerekkel kapcsolatos tájékoztatásra vonatkozó jogszabályoknak tiltaniuk kell az olyan információk használatát, amelyek félrevezethetik a fogyasztókat, elsősorban az élelmiszerek jellemzőit, hatásait vagy tulajdonságait illetően, vagy az élelmiszereknek gyógyhatást tulajdonítanának. A hatékonyság érdekében ezt a tilalmat az élelmiszerek reklámozására és megjelenítésére is alkalmazni kell. A (22) preambulumbekezdés szerint listát kell készíteni minden olyan kötelező tájékoztatásról, amelyet a végső fogyasztónak és a vendéglátóknak, illetve közétkeztetőknek szánt összes élelmiszerre nézve elvileg meg kell adni. E listában meg kell hagyni a meglévő uniós jogszabályok által már megkövetelt információkat, tekintve, hogy ezt általában a fogyasztói tájékoztatás értékes vívmányának tartják. A (32) preambulumbekezdés megjegyzi, hogy kötelező eredetmegjelölésre vonatkozóan – például a méz esetében – már kidolgozásra kerültek „vertikális megközelítésen” alapuló rendelkezések, és ezzel összefüggésben a 2001/110/EK tanácsi irányelvre[14] (a továbbiakban: méziránelv) utal.

13. Az 1169/2011 rendelet az 1. cikke (2) bekezdése szerint „[...] megállapítja a fogyasztók tájékoztatáshoz való jogának biztosítására szolgáló eszközöket és az élelmiszerekkel kapcsolatos tájékoztatás eljárásait [...]”. Az 1. cikk (3) bekezdése kimondja, hogy a rendelet „valamennyi élelmiszer-vállalkozóra vonatkozik, függetlenül attól, hogy azok az élelmiszerlánc mely szakaszában működnek, amennyiben azok tevékenységei összefüggenek a fogyasztók élelmiszerekkel kapcsolatos tájékoztatásával”, valamint hogy azt „[...] a végső fogyasztónak szánt összes élelmiszerre alkalmazni kell, beleértve a vendéglátók, illetve közétkeztetők által szállított élelmiszereket és a vendéglátók, illetve közétkeztetők részére szánt élelmiszereket is”. Az 1. cikk (4) bekezdése szerint a rendelet a meghatározott élelmiszerekre alkalmazandó külön uniós rendelkezésekben előírt jelölési követelmények sérelme nélkül alkalmazandó.

14. A „forgalomba hozatal”: élelmiszer [...] készentartása eladás céljára, beleértve az élelmiszer [...] eladásra való felkínálását, vagy az élelmiszerek [...] ingyenes vagy ellenérték fejében történő átadásának bármely egyéb formáját, valamint az élelmiszerek [...] eladását, forgalmazását vagy átadásának egyéb módját (2. cikk (1) bekezdésének a) pontja).[15] „Élelmiszerekre vonatkozó kötelező tájékoztatás”: azok az adatok, amelyeket az uniós rendelkezések értelmében a végső fogyasztó számára meg kell adni (2. cikk (2) bekezdésének c) pontja). Az „előrecsomagolt élelmiszer” fogalma megfelel annak, ami az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv szerint „előre csomagolt élelmiszer” volt: a 2. cikk (2) bekezdésének e) pontjában szereplő meghatározása egyezik az említett irányelv 1. cikke (3) bekezdésének b) pontjában szereplő meghatározással (habár a 2. cikk (2) bekezdésének e) pontja „közétkeztetésben működő gazdasági szereplő” helyett „vendéglátókat, illetve közétkeztetőket”, valamint „tétel” helyett „egységet” említ). Az „előrecsomagolt élelmiszer” fogalmába nem tartozik bele az

14 — A mézről szóló, 2001. december 20-i tanácsi irányelv (HL 2002. L 10., 47. o.; magyar nyelvű különkiadás: 13. fejezet, 27. kötet, 179. o.).

15 — Ez a meghatározás található az élelmiszerjog általános elveiről és követelményeiről, az Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóság létrehozásáról és az élelmiszerbiztonságra vonatkozó eljárások megállapításáról szóló, 2002. január 28-i 178/2002/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL L 31., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás: 15. fejezet, 6. kötet, 463. o., helyesbítés: HL 2014. 327., 9. o., HL 2016. 11., 19. o.) 3. cikkének (8) pontjában, amelyre a 2. cikk (1) bekezdésének a) pontja hivatkozik.

értékesítés helyszínén a fogyasztó kérésére vagy közvetlen értékesítés céljára becsomagolt élelmiszer (2. cikk (2) bekezdésének e) pontja). A 2. cikk (3) bekezdése szerint az élelmiszer származási országa az élelmiszernek a 2913/92/EGK rendelet[16] 23–26. cikkével összhangban meghatározott származását jelenti.

15. A 3. cikk (1) bekezdése kimondja, hogy „az élelmiszerekkel kapcsolatos tájékoztatás a fogyasztók egészségének és érdekeinek magas szintű védelmére törekszik azáltal, hogy a végső fogyasztók számára alapot biztosít a megalapozott választáshoz és az élelmiszerek biztonságos felhasználásához [...]”.

16. A 6. cikkben meghatározott alapkövetelmény szerint a végső fogyasztónak vagy a vendéglátóknak, illetve közétkeztetőknek szánt valamennyi élelmiszert e rendeletnek megfelelő, élelmiszerekkel kapcsolatos tájékoztatásnak kell kísérnie.

17. A 8. cikk címe: Felelősség. A (6) bekezdés a végső fogyasztónak szánt, nem előrecsomagolt élelmiszerekkel kapcsolatos információkról szól. Az élelmiszerek e kategóriájával kapcsolatban az élelmiszer-vállalkozóknak az ellenőrzésük alá tartozó vállalkozásokban biztosítaniuk kell, hogy ezeket az információkat az élelmiszert átvevő gazdasági szereplőnek továbbítsák, hogy szükség esetén lehetővé váljon az élelmiszerekkel kapcsolatos kötelező tájékoztatás ismertetése a végső fogyasztóval.

18. A 9. cikk (1) bekezdésének i. pontja előírja, hogy kötelező feltüntetni a származási országot vagy az eredet helyét, amennyiben azt a 26. cikk[17] (a 10–35. cikknek megfelelően, és az élelmiszerekkel kapcsolatos kötelező tájékoztatásról szóló IV. fejezetben szereplő kivételek figyelembevételével) előírja.

19. A 12. cikk (2) bekezdésének előírása szerint az előrecsomagolt élelmiszerek esetében az élelmiszerekre vonatkozó kötelező tájékoztatást közvetlenül a csomagoláson vagy az arra rögzített címkén kell feltüntetni.

20. A 16. cikk (2) bekezdése értelmében olyan csomagolás vagy tárolóedény esetében, amelynek legnagyobb felülete 10 cm^2-nél kisebb, kizárólag a 9. cikk (1) bekezdésének a), c), e) és f) pontjában felsorolt adatok[18] megadása kötelező a csomagoláson vagy a címkén. A 9. cikk (1) bekezdésének b) pontjában[19] említett adatokat más eszközökkel kell megadni, vagy a fogyasztó kérésére rendelkezésre kell bocsátani. A (39) preambulumbekezdés kifejti, hogy e kivétel célja a gazdasági vállalkozók szükségtelen terhelésének elkerülése, valamint hogy csak akkor alkalmazható, ha az ilyen információ feltüntetésére vonatkozó kötelezettséget más uniós jogszabályok nem írják elő.

21. A 26. cikk meghatározza – egyebek mellett – az élelmiszer származási országának feltüntetésére vonatkozó rendelkezéseket. A 26. cikk (1) bekezdése kimondja, hogy ezt a rendelkezést a külön uniós rendelkezésekben megállapított jelölési követelmények sérelme nélkül kell alkalmazni. A 26. cikk (2) bekezdésének a) pontja értelmében kötelező feltüntetni a származási országot vagy az eredet helyét „abban az esetben, ha ezek feltüntetésének elmulasztása félrevezethetné a fogyasztókat az élelmiszer valódi származási országa vagy eredetének helye tekintetében, különösen, ha az élelmiszerrel kapcsolatos tájékoztatás vagy a címke egésze egyébként arra utalna, hogy az élelmiszer származási országa vagy eredetének helye más”.[20]

16 — A Közösségi Vámkódex létrehozásáról szóló, 1992. október 12-i módosított tanácsi rendelet (HL L 302., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás: 2. fejezet, 4. kötet, 307. o.). A 23–26. cikk az áruk nem preferenciális származásának meghatározásáról szól.

17 — Lásd az alábbi 21. pontot.

18 — Nevezetesen, az élelmiszer neve (az a) pont), bizonyos összetevők vagy technológiai segédanyagok (a c) pont), az élelmiszer nettó mennyisége (az e) pont), és a minőségmegőrzési idő vagy a fogyaszthatósági idő (az f) pont).

19 — Vagyis az összetevők felsorolása.

20 — Lásd még a (29) preambulumbekezdést.

22. A 44. cikk (1) bekezdése kimondja, hogy amennyiben az élelmiszereket előcsomagolás nélkül kínálják megvételre a végső fogyasztónak vagy a vendéglátóknak, illetve közétkeztetőknek, vagy ha az élelmiszereket az értékesítés helyén csomagolják a fogyasztó kérésére, vagy előrecsomagolják közvetlen értékesítés céljából, a) a 9. cikk (1) bekezdésének c) pontjában meghatározott adatokat kötelező megadni, és b) a 9. és 10. cikkben [21] említett egyéb adatok megadása nem kötelező, kivéve, ha a tagállamok olyan nemzeti intézkedéseket fogadnak el, amelyek előírják ezen adatok egy részének, mindegyikének vagy azok egyes elemeinek a megadását. A 44. cikk (2) bekezdése értelmében a tagállamok nemzeti intézkedéseket fogadhatnak el arról, hogy az (1) bekezdésben meghatározott adatokat vagy azok elemeit milyen eszközök segítségével kell rendelkezésre bocsátani, valamint adott esetben arról, hogy azokat milyen formában kell közölni és megjeleníteni.

23. Az 54. cikk átmeneti rendelkezéseket állapít meg. Az 54. cikk (1) bekezdésének első albekezdése előírja, hogy a 2014. december 13. előtt forgalomba hozott vagy jelöléssel ellátott azon élelmiszerek, amelyek nem felelnek meg a rendelet előírásainak, mindaddig forgalmazhatók, amíg a készlet tart.

Méztermelés és -értékesítés: a mézirányelv

24. A mézirányelv a 74/409/EGK irányelvet [22] dolgozta át, annak érdekében, hogy a méz termelésére és forgalomba hozatalára vonatkozó szabályok érthetőbbé váljanak, és az élelmiszerekről szóló általános közösségi jogszabályokkal, különösen egyebek mellett a címkézésre vonatkozó jogszabályokkal összhangba kerüljenek. [23] Az (5) preambulumbekezdés kimondja, hogy az élelmiszer-címkézésről szóló irányelvben rögzített általános élelmiszerek címkézésére vonatkozó szabályokat bizonyos feltételekkel alkalmazni kell. A méz minősége és eredete között fennálló szoros összefüggés tekintetében elengedhetetlen az erre vonatkozó információ teljes körű feltüntetése, hogy a fogyasztót a termék minőségével kapcsolatban ne vezessék félre. A méz földrajzi jellemzőire vonatkozó sajátos fogyasztói érdekek és az ezzel kapcsolatos teljes átláthatóság szükségessé teszi, hogy a címkén feltüntessék azt a származási országot, ahol a mézet begyűjtötték.

25. Az 1. cikk kimondja, hogy a mézirányelvet az I. mellékletben („Nevek, termékleírások és meghatározások”) meghatározott termékekre kell alkalmazni. E termékeknek meg kell felelniük a II. mellékletben („A méz összetételére vonatkozó ismérvek”) meghatározott követelményeknek.

26. A 2. cikk megerősíti, hogy az élelmiszer-címkézésről szóló irányelvet alkalmazni kell a mézirányelv I. mellékletében meghatározott termékekre, az általa meghatározott feltételek mellett. A 2. cikk (4) bekezdésének a) pontjában szereplő feltétel az, hogy „azon származási országot vagy országokat, ahol a mézet begyűjtötték, [jelezzék] a címkén. A 2. cikk (4) bekezdésének a) pontja azt is kimondja, hogy „ha a méz több tagállamból vagy harmadik országból származik, a származási országok feltüntetését – az esetnek megfelelően – az alábbi elnevezések egyikével lehet helyettesíteni: „EU-országokból származó mézkeverék”, „EU-n kívüli országokból származó mézkeverék”, „EU-országokból és EU-n kívüli országokból származó mézkeverék”. A 2. cikk (4) bekezdésének b) pontja kimondja, hogy az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv és különösen annak 13., 14., 16. és 17. cikke alkalmazásában a mézirányelv 2. cikke (4) bekezdésének a) pontja szerint feltüntetendő jellemzők az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv 3. cikke értelmében jelzésnek minősülnek.

27. A mézirányelvet a 2014/63/EU irányelv [24] módosította, amely 2014. június 23-án lépett hatályba, vagyis az után, hogy a szóban forgó egyedi kiszerelésű mézet forgalomba hozták. A 2014/63 irányelv 2. cikkének (1) és (2) bekezdése 2015. június 24-ét jelöli meg azon határnapként, amelytől kezdve a tagállamoknak alkalmazniuk kell azokat a törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseket, amelyek

21 — A 10. cikk egyes élelmiszerfajtákra vagy -csoportokra vonatkozó kötelező kiegészítő adatokra vonatkozik, és jelen eljárásban nem releváns.

22 — A mézre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, 1974. július 22-i tanácsi irányelv (HL L 221., 10. o.).

23 — (4) preambulumbekezdés.

24 — A mézről szóló 2001/110/EK tanácsi irányelv módosításáról szóló, 2014. május 15-i parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 164., 1. o.).

ahhoz szükségesek, hogy a 2014/63 irányelv 1. cikke 1., 2. és 6. pontjának (Módosítások), illetve a 3. cikknek (Átmeneti intézkedések) megfeleljenek. A 3. cikk értelmében azok a termékek, amelyeket 2015. június 24-ét megelőzően hoztak forgalomba vagy címkéztek a mézirányelvvel összhangban, a készletek kimerüléséig továbbra is forgalmazhatók.[25] Mindenesetre a származási ország feltüntetését illetően a 2014/63 irányelv csupán hozzáigazítja a mézirányelvet a Lisszaboni Szerződés hatálybalépéséhez, azzal, hogy a mézirányelv 2. cikke (4) bekezdésének a) pontjában szereplő EK-ra való hivatkozást az EU-ra való hivatkozás váltja fel.[26]

A német jog

28. A 2013. július 25-i Gesetz über das Inverkehrbringen und die Bereitstellung von Messgeräten auf dem Markt, ihre Verwendung und Eichung sowie über Fertigpackungen (a mérőeszközök piaci forgalomba hozataláról és üzembe helyezéséről, alkalmazásukról és hitelesítésükről, valamint az előcsomagolásokról szóló törvény) 42. §-ának (1) bekezdése úgy határozza meg az „előcsomagolás” fogalmát, mint mindenfajta olyan csomagolás, amelybe a vevő távollétében termékeket csomagolnak, és amelyeket a vevő távollétében zárnak le, minek körében az abban található termék mennyisége nem változtatható meg a csomagolás felnyitása vagy észrevehető módosítása nélkül. A nemzeti bíróság állítása szerint az európai jog és a nemzeti jog egyaránt az „előrecsomagolt élelmiszer” és a „kész csomagolás” lényeges elemének tekinti az egyedi tételt.

29. A Lebensmittel-Kennzeichnungsverordnung (élelmiszerek címkézéséről szóló rendelet)[27] 1. §-ának (1) bekezdése kimondja, hogy a rendelet olyan fajtájú kész csomagolásokban található élelmiszerekre alkalmazandó, amelyeket fogyasztóknak szánnak. Fogyasztónak minősülnek az éttermek, a közellátásban működő gazdasági szereplők, amennyiben az élelmiszer üzemük keretén belül kerül elfogyasztásra.

30. A 2004. január 16-i Honigverordnung (mézrendelet) 3. §-ának (4) bekezdése, amely a kérdést előterjesztő bíróság szerint a mézirányelv 2. cikke (4) bekezdése a) pontjának a megfelelője, előírja, hogy az élelmiszerek címkézéséről szóló rendeletben előírt adatok mellett (a mézre vonatkozó meghatározásokat és neveket tartalmazó, és a kérdést előterjesztő bíróság szerint a vitatott termékre is kiterjedő) 1. mellékletben felsorolt termékek esetében a címkén fel kell tüntetni azon származási országot vagy országokat, ahol a mézet begyűjtötték. Egynél több származási ország esetén ehelyett feltüntethető az alábbi elnevezések egyike, amennyiben a mézet ott gyűjtötték be: a) „EK országokból származó mézkeverék”, b) „EK-n kívüli országokból származó mézkeverék”, c) „EK országokból és EK-n kívüli országokból származó mézkeverék”.

31. Az élelmiszerek címkézéséről szóló – és a mézrendelet 3. §-ának (5) bekezdése értelmében a mézrendelet 3. §-ának (4) bekezdése szerinti címkén feltüntetendő információkra is alkalmazandó – rendelet 3. §-a (3) bekezdésének első mondata értelmében az adatokat a kész csomagoláson vagy az arra rögzített címkézésen szembetűnő helyen, német nyelven, könnyen érthetően, jól olvashatóan és letörölhetetlenül kell feltüntetni. A mézrendelet 4. §-ának (3) bekezdése megtiltja azon termékek forgalomba hozatalát, amelyek nem felelnek meg a mézrendelet 3. §-ának (4) bekezdésében szereplő feltétlenül érvényesítendő követelményeknek.

25 — Lásd még: a 2. cikk (1) bekezdése, valamint a (11) és a (12) preambulumbekezdés.

26 — Lásd az 1. cikk (1) bekezdését és a (6) preambulumbekezdést.

27 — A kérdést előterjesztő bíróság az 1999. december 15-én kihirdetett (BGBl 1999-I., 2464. o.), legutóbb a 2014. február 25-i Verordnung (rendelet) (BGBl 2014-I., 218. o.) 2. cikkével módosított változatra hivatkozik.

A tényállás, az eljárás és az előterjesztett kérdések

32. A Breitsamer által forgalomba hozott termékek egyike a „Breitsamer Imkergold”. Ez a termék 120 db, egyenként 20 g tömegű, alumíniumzárral lezárt és ugyanazon mézet tartalmazó egyedi kiszerelésű adagból állt. Az egyedi kiszerelésű adagok címkéjén vagy csomagolásán nincs feltüntetve a méz származási országa. A 120 adag egyetlen kartonban található. Az egyes kartonokon szereplő címkék tartalmazzák a szükséges információt, beleértve a méz származási országát is.

33. 2012. október 30-án München városa bírságot szabott ki a Breitsamer ügyvezetőjével szemben, mivel olyan mézet hozott forgalomba, amelynek egyedi kiszerelésű csomagolásán vagy címkéjén nem tüntették fel a származási országot. 2012. november 5-én a Breitsamer közigazgatási panaszt nyújtott be a kiszabott bírság miatt München városa ellen. Ugyanazon a napon közigazgatási eljárást indított a Verwaltungsgericht München előtt (müncheni közigazgatási bíróság) annak megállapítását kérve, hogy nem kell feltüntetni a származási országot, mivel az egyedi kiszerelésű adagokat nem szánják egyenkénti értékesítésre, így nem minősülnek előrecsomagolt élelmiszernek. A Breitsamer kérelmére München városa felfüggesztette az előtte folyó közigazgatási eljárást. 2013. szeptember 25-én a Verwaltungsgericht München (müncheni közigazgatási bíróság) elutasította a Breitsamer megállapítás iránti keresetét. A Breitsamer fellebbezést nyújtott be az ítélettel szemben a kérdést előterjesztő bírósághoz.

34. Ennek fényében a kérdést előterjesztő bíróság iránymutatást kért a Bíróságtól a következő kérdésekben:

„1. Az olyan adagonként csomagolt méz esetében, amely valamennyi címkeelemet – beleértve a származási ország megjelölését – feltüntető átcsomagolásban található, és amelyet nem ilyen adagonkénti csomagként értékesítenek egyesével a végső fogyasztó számára és nem szállítanak egyesével közétkeztetésben működő gazdasági szereplőkhöz, a[z élelmiszer-címkézésről szóló irányelv] 1. cikke (3) bekezdésének b) pontja, valamint az 1169/2011 rendelet 2. cikke (2) bekezdésének e) pontja értelmében vett »előrecsomagolt élelmiszerről« van-e szó, amelyre megfelelő jelölési kötelezettség vonatkozik, vagy az ilyen adagonként csomagolt méz egyedi tétel hiányában nem minősül jelölési kötelezettség alá tartozó előrecsomagolt élelmiszernek?

2. Más választ kell-e adni a kérdésre akkor, ha ezeket az adagonkénti csomagokat nemcsak egy összegben kifizetett készételekben szállítják a közétkeztetésben működő gazdasági szereplőkhöz, hanem egyesével is értékesítik azokat?”

35. A Breitsamer, a Landesanwaltschaft Bayern (Bajorország ügyészsége, Németország), München városa, és az Európai Bizottság nyújtott be írásbeli észrevételt és terjesztette elő szóban érveit a 2016. január 28-i tárgyaláson.

Értékelés

Előzetes észrevételek

36. Két kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra szeretne választ kapni, hogy az uniós jog szerint fel kell-e tüntetni a méz származási országát az olyan egyedi kiszerelésű csomagokon, amelyeket egy kartonba csomagolnak, és abban értékesítenek a közétkeztetésben működő gazdasági szereplők részére, ha azokat ezután külön értékesítik a méz végső fogyasztójának, vagy pedig megvásárolt készétel részeként juttatják el hozzá. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemből és a benyújtott írásbeli észrevételekből, valamint az első kérdés megfogalmazása ellenére nem derül ki számomra, hogy az alapeljárás tárgyát képező egyedi csomagolású mézet végül is értékesítették-e (és

értékesítik-e) külön is a végső fogyasztók részére. Mindenesetre ez olyan ténykérdés, amit az illetékes nemzeti bíróságnak kell eldöntenie. Ezenfelül az, hogy a szóban forgó tényállás az első vagy a második kérdés hatálya alá tartozik-e, nem lényeges azok értékelése szempontjából; meglátásom szerint az egyik kérdés megválaszolásához figyelembe kell venni a másik ténybeli előfeltételeit.

37. A kérdést előterjesztő bíróság a mézre vonatkozó, az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv és az 1169/2011 rendelet szerinti címkézési követelmények pontosítását kéri. Abban nincs vita, hogy a vitatott bírság kiszabása idején az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv volt alkalmazandó.[28] Ezért nem az 1169/2011 rendelet, hanem az említett irányelv a releváns a Breitsamer közigazgatási panaszának eredménye szempontjából.[29] Ugyanakkor a Breitsamer által indított és a jelen előzetes döntéshozatali eljárást eredményező bírósági eljárás egy azt megállapító határozat meghozatalára irányul, miszerint az *egyetlen kartonba összecsomagolt* egyedi kiszerelésű méz forgalomba hozatalára nem vonatkozik az a követelmény, hogy a származási országot minden egyes egyedi kiszerelésű csomagon fel kell tüntetni. A kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi, hogy a Breitsamer folytatni kívánja a gyakorlatát (már amennyiben – gondolom – az jogszerűnek minősül). A Breitsamer tevékenységére 2014. december 13-ától kezdődően az 1169/2011 rendelet alkalmazandó (az abban szereplő átmeneti szabályokkal[30] együtt). Ezért az előterjesztett kérdéseket mind az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv, mind az 1169/2011 rendelet alapján meg fogom vizsgálni.

A méziránelv és az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv

38. A kérdést előterjesztő bíróság kifejti, hogy a szóban forgó méz a méziránelv I. mellékletének hatálya alá tartozik.[31] Erre a mézre bizonyos feltételek mellett az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv is alkalmazandó.[32] Tehát a két irányelv együttesen alkalmazandó, noha a méziránelv a mindkét irányelv hatálya alá tartozó kérdésekben konkrétabb szabályokat állapít meg.

39. A méziránelv, ha azt önmagában értelmezzük, nem válaszolja meg azt a kérdést, ami a kérdést előterjesztő bíróságot nyugtalanítja. Jóllehet a méziránelv előírja, hogy a méz esetében fel kell tüntetni a származási országot vagy országokat, és meghatározza, hogy miből kell állnia ennek a jelzésnek,[33] nem részletezi, hogy pontosan mely termékeket, vagy hogy az értékesítési lánc mely konkrét szakaszában kell a termékeket ilyen címkével ellátni. Vajon az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv, amennyiben az valamennyi forgalomba hozott élelmiszerre horizontálisan alkalmazandó volt,[34] meghatározott-e ilyen követelményt?

40. Meglátásom szerint, igen.

41. Az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv „a végső fogyasztóhoz eljutó élelmiszerek címkézésére” és „a közétkeztetésben működő gazdasági szereplőknek történő szállításra szánt élelmiszerekre” vonatkozott.[35] A címkézési követelmények attól függően eltérőek voltak, hogy az élelmiszer előrecsomagolt volt-e. Arra az élelmiszerre, amelyet értékesítés előtt becsomagoltak, bizonyos kötelező címkézési követelmények vonatkoztak.[36] Amennyiben nem előrecsomagolt volt, vagy ha az élelmiszereket az értékesítés telephelyén csomagolják a fogyasztó kérésére, vagy előrecsomagolják

28 — Az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv 2014. december 13-tól hatályát vesztette: lásd az 1169/2011 rendelet 53. cikkének (1) bekezdését.

29 — Lásd a jelen indítvány 33. pontját.

30 — Lásd különösen az 1169/2011 rendelet 54. cikk (1) bekezdésének első albekezdését.

31 — Lásd a méziránelv 1. cikkét.

32 — Lásd a méziránelv 2. cikkét. Lásd még az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv 4. cikkének (2) bekezdését.

33 — Lásd a méziránelv 2. cikke (4) bekezdésének a) pontját.

34 — Lásd az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv (4) preambulumbekezdését.

35 — Az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv 1. cikkének (1) és (2) bekezdése.

36 — Az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv 2. cikke, 4. cikkének (2) bekezdése, valamint 13. cikke (1) bekezdésének a) pontja.

közvetlen értékesítés céljából, a tagállamoknak részletes szabályokat kellett elfogadniuk a 3. cikkben és a 4. cikk (2) bekezdésében megadott adatok megjelenítésének módjáról, és a tagállamok dönthettek úgy, hogy nem teszik kötelezővé valamennyi vagy egyes adatok feltüntetését feltéve, hogy a vásárló így is megfelelő információhoz jutott. [37]

42. Ebből következik, hogy ha a szóban forgó egyedi kiszerelésű méz előrecsomagolt élelmiszernek minősül, csomagolásán vagy címkéjén főszabály szerint szerepelnie kellett volna „a származás vagy eredet helyének adatainak, abban az esetben, ha az ilyen adatok meg nem adása jelentős mértékben félrevezethetné a fogyasztót az élelmiszer valódi származása vagy eredete tekintetében”. [38] Noha az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv 3. cikke (1) bekezdésének 8. pontja így arra utalt, hogy ez a követelmény főszabály szerint feltételes volt, nekem úgy tűnik, hogy ez a feltétel automatikusan teljesült, ha az adott élelmiszer méz volt. Ennek oka, hogy a jogalkotó a mézirányelvben kifejezetten elfogadta, hogy elengedhetetlen a méz származására vonatkozó információ teljes körű feltüntetése, hogy a fogyasztót a méz minőségével (amely szorosan összefügg annak eredetével) kapcsolatban ne vezessék félre. [39] Így tehát a mézirányelv szerint a származás címkén való feltüntetése főszabály szerint egy nem minősített követelmény. [40]

43. Abban nincs vita, hogy a szóban forgó egyedi kiszerelésű mézre az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv szerinti „előrecsomagolt” méz meghatározásának második és harmadik eleme vonatkozik. [41] Úgy tűnik, hogy a méz egy alumíniumzáras kis tárolóedénybe van csomagolva, hogy a zár felnyitására van szükség a tartalom megváltoztatásához, és hogy a mézet az értékesítésre való felkínálása előtt csomagolták így (akár egyedileg, akár egyedi kiszerelésű adagokból álló karton részeként). Amikor az adott egyedi kiszerelésű méz végül elért az értékesítési lánc azon szakaszába, amelyben azt fogyasztásra szánták, a méz ilyen módon volt becsomagolva. Az ezt megelőző szakaszban a csomagolt méz hasonló egyedi kiszerelésű mézekkel együtt egy kartonba volt csomagolva.

44. A felek közötti fő nézeteltérés azzal kapcsolatos, hogy ha egy egyedi kiszerelésű mézet egy közétkeztetésben működő gazdasági szereplő juttat el a végső fogyasztóhoz ez utóbbi által megvásárolt készétel részeként, azt úgy kell-e címkézni, hogy a méz származási országa is fel legyen rajta tüntetve. Erről szól a kérdést előterjesztő bíróság első kérdése. A Breitsamer és a Bizottság azzal érvelnek, hogy az ilyen egyedi kiszerelésű csomagok nem tartoznak az előrecsomagolt élelmiszer fogalmába; Bajorország ügyészsége és München városa szerint viszont igen.

45. Én ez utóbbi állásponttal értek egyet.

46. Igaz, hogy az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv 1. cikke (3) bekezdésének b) pontjában és egyéb rendelkezéseiben szereplő, egyes nyelvi változatok szerinti szöveg bizonyos részei, ha önmagukban olvassuk, szűkebb értelmezést támaszthatnak alá, vagyis azt, hogy az egyedi kiszerelésű csomagok csak akkor minősülnek „a végső fogyasztónak [...] való bemutatásra szánt egyedi tételnek”, és így „előcsomagolt élelmiszereknek”, ha azokat csomagolt formában mutatják be a fogyasztónak értékesítésre.

47. Így, habár az 1. cikk (3) bekezdése b) pontjának néhány nyelvi változata (például az angol és a lengyel) a semleges „egyedi tétel” fogalmat használja, más nyelvi változatok (ideértve a németet, a spanyolt, a franciát, a hollandot és az olaszt) egy olyan kifejezést használnak, ami „értékesítési tételnek” fordítható. Ez utóbbi kifejezés megfelel annak a jelentésnek is, amit a Bizottság Egészségügyi és Fogyasztóvédelmi Főigazgatósága által felállított (a tagállamok szakértőiből álló) egyik

37 — Az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv 14. cikke.

38 — Az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv 1. cikke (3) bekezdésének b) pontja, 3. cikke (1) bekezdésének 8. pontja, valamint 13. cikke (1) bekezdésének a) pontja.

39 — A mézirányelv (5) preambulumbekezdése.

40 — A mézirányelv 2. cikke (4) bekezdésének a) pontja.

41 — Az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv 1. cikke (3) bekezdésének b) pontja.

munkacsoport az „egyedi tétel” kifejezésnek tulajdonított. Az említett munkacsoport egy jogi kötőerővel nem bíró dokumentumban kifejtette azon nézetét, miszerint „[...] a vendéglátásban, illetve közétkeztetésben működő gazdasági szereplők vendéglátóipari egységeinek vendégei számára biztosított, a felszolgált adag részét képező egyadagos tégelyeket (pl. lekvár, méz, mustár) nem lehet értékesítési egységeknek tekinteni.”[42], és így nem esnek az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv 1. cikke (3) bekezdése b) pontjának hatálya alá. Amennyiben az „egyedi tétel” kifejezést így értelmezzük, az 1. cikk (3) bekezdésének b) pontja hatályában arra korlátozódik, hogy csak egy egyedi (vagyis önálló), az értékesítés előtt becsomagolt élelmiszertételre vonatkozzon, amit így kínálnak értékesítésre a végső fogyasztó, vagyis az értékesítési lánc legvégén álló fogyasztó számára, aki ezután eldöntheti, hogy megvásárolja-e ezt az élelmiszert, és végső soron elfogyasztja-e.

48. A szűk értelmezés alátámasztásaként azt is mondhatjuk, hogy a jogalkotó, amikor a 14. cikkben meghatározta a címkézési követelményeket azon élelmiszerekre, amelyek az 1. cikk (3) bekezdésének b) pontja szerint *nem* minősülnek előre csomagoltnak, csak az értékesítésre szánt élelmiszerekre utalt, vagyis amennyiben az élelmiszereket „a végső fogyasztóknak [...] kínálják megvételre”, „ha az élelmiszereket az értékesítés telephelyén csomagolják” (vagyis nem azelőtt, hogy megvételre kínálnák), és ha „előrecsomagolják közvetlen értékesítés céljából”. Az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv egyéb részei is „vásárlót”, és nem „fogyasztót” említenek.[43] Ezenfelül, habár az 5. cikk (1) bekezdése azt szabályozta, hogy milyen árumegnevezéssel lehet az élelmiszert „értékesíteni”, nem vonatkozott külön rendelkezés arra, hogy milyen árumegnevezéssel lehet az élelmiszert a fogyasztóhoz eljuttatni, és nem volt olyan rendelkezés, amely kimondta volna, hogy ilyen esetben az 5. cikk (1) bekezdését kell alkalmazni.

49. Ezenfelül (megjegyezhető, hogy) a jogszabály azt írta elő, hogy kivételesen – a végső fogyasztónak történő értékesítést *megelőző* szakaszokban – az is megengedett, hogy csak a lényeges elemekre vonatkozó információkat tüntessék fel a külső csomagoláson.[44] Tehát, ha egy ilyen élelmiszert a végső fogyasztónak történő *értékesítést megelőzően* értékesítettek, és ha a közétkeztetésben működő gazdasági szereplő nem vett részt ebben a szakaszban, *nem* kellett feltüntetni az élelmiszer származását a csomagoláson vagy az ahhoz rögzített címkézésen. A 13. cikk (1) bekezdésének b) pontja kimondta, hogy (bizonyos feltételek mellett) elegendő volt az élelmiszerekre vonatkozó dokumentációban feltüntetni az említett információt. Így a 13. cikk (1) bekezdésének a) pontja az értékesítési láncban feljebb, a végső fogyasztónak vagy a közétkeztetésben működő gazdasági szereplőnek történő értékesítést megelőzően nem vonatkozott arra, ami az 1. cikk (3) bekezdésének b) pontja szerint egyébként élelmiszernek minősült volna. (Ugyanakkor, véleményem szerint, noha ez megerősíti, hogy a 13. cikk (1) bekezdésének a) pontja valóban vonatkozott legalább a végső fogyasztónak vagy a közétkeztetésben működő gazdasági szereplőnek külön értékesített egyedi kiszerelésű mézre,[45] ez nem feltétlenül jelenti azt, hogy a 13. cikk (1) bekezdésének a) pontja nem vonatkozik az értékesítési láncban lejjebb értékesített élelmiszerekre, amelyekről itt szó van.)

42 — Kérdések és válaszok a fogyasztók élelmiszerekkel kapcsolatos tájékoztatásáról szóló 1169/2011/EU rendelet alkalmazásával kapcsolatban. Ez a dokumentum megválaszol bizonyos kérdéseket az 1169/2011 rendelet alkalmazásával kapcsolatban (az „előrecsomagolt élelmiszer” itt szereplő fogalommeghatározása ugyanazt a megfogalmazást használja, mint az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv 1. cikke (3) bekezdésének b) pontja; lásd jelen indítvány 14. és 71. pontját). Első oldala megerősíti, hogy „[...] jogi kötőerővel nem bír; vita esetén a jogértelmezés végső soron az Európai Unió Bíróságának a feladata”. E dokumentum magyar nyelvű változata elérhető a következő helyen: http://ec.europa.eu/food/safety/docs/labelling_legislation_qanda_application_reg1169–2011_hu.pdf.

43 — Lásd például az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv 2. cikke (1) bekezdése a) pontját és a 14. cikk második bekezdését.

44 — Az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv 13. cikke (1) bekezdésének b) pontja, valamint (15) preambulumbekezdése.

45 — Megjegyzem, teljesen valószínűtlennek tartom azt feltételezni, hogy egy közétkeztetésben működő gazdasági szereplő külön értékesített, egyedi (kis) kiszerelésű mézet venne, egyenként. Sokkal valószerűbb abból kiindulni, hogy feltehetőleg több egyedi (kis) kiszerelésű mézet tartalmazó, összességében alacsonyabb egységenkénti áron értékesített, vendéglátóknak szánt csomagot vásárol.

50. Végezetül, az élelmiszerek címkézéséről szóló eredeti irányelv (79/112/EGK irányelv) – legalábbis annak angol nyelvi változata – kimondta, hogy alkalmazási köre a végső fogyasztóknak *értékesítésre szánt* élelmiszerekre korlátozódik.[46] Ez szintén úgy tekinthető, mint ami a szűk értelmezés mellett szól.

51. Véleményem szerint ezek az érvek valójában azt a következtetést támasztják alá, hogy az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv 1. cikke (3) bekezdésének b) pontja legalább annyiban vonatkozott az egyedi kiszerelésű mézre, mint amilyenről jelen esetben szó van, amennyiben azt külön értékesítették (az előterjesztett második kérdés). Meglátásom szerint az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv 1. cikke (3) bekezdésének b) pontja, valamint az irányelv általában, továbbá célkitűzése és általános rendszere is ezt a következtetést erősítik meg, és arra utalnak, hogy az első kérdésre is igenlő válasz adandó.

52. Nem tekinthető döntő jelentőségűnek az a tény, hogy az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv 1. cikke (3) bekezdésének b) pontja „értékesítési tétel” kifejezést használ az „egyedi tétel” helyett. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint, mivel az uniós jogot egységesen kell alkalmazni és értelmezni, mind alkotójának tényleges szándéka, mind pedig az általa követett cél alapján kell értelmezni, figyelembe véve többek között az összes nyelvi változatot.[47] Így amennyiben a változatok eltérnek egymástól, az érintett rendelkezést azon szabályozás általános rendszerének és céljának figyelembevételével kell értelmezni, amelynek e rendelkezés részét képezi.[48]

53. Az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv szerint az előcsomagolt élelmiszer a végső fogyasztónak *bemutatásra* szánt egyedi tétel. Ez az értelmezés megfelel a józan észnek. Az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv általános hatályát meghatározó 1. cikk (1) bekezdésével együtt értelmezve egyértelművé válik, hogy az 1. cikk (3) bekezdése b) pontjának első elemét úgy kell értelmezni, mint ami az élelmiszernek a végső fogyasztóhoz történő (egyfajta) „szállítására” utal. Ebbe beletartozott volna az egyedi csomagolású élelmiszernek a végső fogyasztónak megvételre való felkínálás céljából történő szállítása, valamint az egyedi csomagolású élelmiszernek valamely megvásárolt készétel részeként a végső fogyasztóhoz történő eljuttatása is. Ugyanakkor, habár az „előcsomagolt élelmiszernek” az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv 1. cikke (3) bekezdésének b) pontjában szereplő meghatározása megkövetelte, hogy az adott élelmiszert értékesítés előtt becsomagolják, ez az értékesítés történhetett volna a végső fogyasztó vagy a közétkeztetésben működő gazdasági szereplő számára is. Az élelmiszert úgy kellett becsomagolni, hogy ebben a formában értékesíteni lehessen; a fogalommeghatározás ezen része nem követelte meg, hogy az értékesítés a végső fogyasztó számára történjen. Így az élelmiszert be lehetett csomagolni, akár egyedi tételként, akár közös élelmiszeregység részeként a közétkeztetésben működő gazdasági szereplőnek történő értékesítés előtt, majd ezután az értékesítési lánc végén be lehetett mutatni a végső fogyasztónak egyedileg csomagolt élelmiszerként vagy valamely megvásárolt készétel részeként is.

54. A „bemutatásra szánt egyedi tétel” kifejezés ilyen értelmezése biztosítja, hogy az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv 1. cikke (3) bekezdésének b) pontja minden nyelvi változatban egységes értelmezést nyerjen. Amellett, hogy biztosítja, hogy a „bemutatás” szót ne kizárólag „értékesítésként” értelmezzük, megakadályozza, hogy az „értékesítés” szót egyes nyelvi változatokban megfosszuk értelmétől. Ennek oka, hogy amikor a fogyasztó megvásárol egy készételt, ellentételezésre is sor kerül. A megfizetett ár fedezi a készétel leszállításához szükséges áruk és szolgáltatások költségét. Vagyis hozzátartozik a készétel különböző alkotóelemeinek, köztük adott esetben az egyedi kiszerelésű méz – mint amilyenről jelen esetben szó van – figyelembevétele.

46 — A végső fogyasztók részére értékesítendő élelmiszerek címkézésére, kiszerelésére és reklámozására vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, 1978. december 18-i tanácsi irányelv (HL 1979. L 33., 1. o.) ötödik preambulumbekezdése.

47 — Lásd például: Internetportal und Marketing ítélet, C-569/08, EU:C:2010:311, 35. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

48 — Lásd például: M és társai ítélet, C-340/08, EU:C:2010:232, 44. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

55. Az általam javasolt értelmezés hozzájárul az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv célkitűzésének eléréséhez is.

56. Az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv célja, hogy megakadályozza a termékek szabad mozgásának korlátozását és az egyenlőtlen versenyfeltételek kialakulását, valamint általános jellegű szabályokat írjon elő a forgalomba kerülő összes élelmiszerre.[49] Véleményem szerint ilyen korlátozások mindaddig előfordulhattak, amíg valamely (csomagolt) élelmiszer forgalomban van és szállítható, ideértve az értékesítési lánc utolsó szakaszát, amikor a terméket valamely készétel részeként a fogyasztónak értékesítik (amely jellemzően egyszerre jelenti termék kínálását és szolgáltatás nyújtását[50]). Így tehát, amíg a (csomagolt) élelmiszer forgalomban volt, érdek fűződött az adott termék címkézésére vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséhez. Az első kérdésben leírt esetben a csomagolt élelmiszert utoljára akkor kínálják fel megvételre, amikor azt a közétkeztetésben működő gazdasági szereplő megvásárolja. Ugyanakkor ez az utolsó értékesítés – szerintem – nem eredményezi azt, hogy az élelmiszer kikerült volna a piacról.[51] Éppen ellenkezőleg: amikor utóbb (a fogyasztó készétel-vásárlásának részeként) a fogyasztó részére kínálták, ez egy ellenérték fejében történő forgalmazási formának minősült, vagyis a forgalomba hozatal egy formája volt. A tárgyaláson a Bizottság egyetértett az utóbbi megállapítással (az első kérdéssel kapcsolatos álláspontja ellenére).

57. Az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv a fogyasztó tájékoztatásának és védelmének szükségességével is foglalkozott,[52] hogy (az élelmiszer származási országát is magában foglaló) információ nyújtásával lehetővé tegye a fogyasztó számára a döntés szempontjából relevánsnak tűnő tények teljes ismeretében történő választást. A legmegfelelőbbnek a részletes címkézést tartották, mivel ez akadályozza legkisebb mértékben a szabad kereskedelmet.[53]

58. Az élelmiszereket elsősorban fogyasztás céljára vásárolják. Mindkét döntés (vagyis az élelmiszer megvásárlás és elfogyasztása) szempontjából egyaránt releváns az értékesítési lánc végén álló fogyasztó ahhoz fűződő érdeke, hogy az élelmiszerről kötelezően feltüntetendő és egyéb információkat szerezzen. Ez az érdek nem tűnik el pusztán azért, mert a választási lehetősége arra korlátozódik, hogy elfogyassza-e valamely megvásárolt készétel részeként kapott konkrét élelmiszert, vagy sem (erre a helyzetre utal az első előterjesztett kérdés). Valójában az élelmiszer alapvető jellemzőinek teljes átláthatóságához fűződő érdeke vitathatatlanul kicsit más, mint ha szabadon dönthetné el, hogy az adott élelmiszert fogyasztási célból külön megvásárolja-e (vagy sem).

59. Végezetül megjegyzem, hogy az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv 1. cikke (3) bekezdésének b) pontjára vonatkozó értelmezésem nem teszi az irányelvnek való megfelelést nehezebbé vagy esetleg lehetetlenné. Valójában így bizonyos értelemben szükségtelenné válik a párhuzamos termékcsoportok kialakítása. Igaz, hogy ha az 1. cikk (3) bekezdésének b) pontját szűken értelmezzük, a gyártók választhatták a magasabb szintű fogyasztóvédelmet, és minden egyedi kiszerelésű (kis) csomagot elláthattak a kötelező információkkal, függetlenül attól, hogy olyan egyéni fogyasztóknak szánják-e azokat, akik az adagonkénti csomagot külön vásárolták meg. Ugyanakkor a gyártók ehelyett olyan üzleti döntést is hozhattak, hogy párhuzamos termékcsoportokat alakítanak ki (egyet azon adagok számára, amelyek tartalmazzák a szükséges információkat, és egy másikat azon adagok számára,

49 — Az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv (2) és (4) preambulumbekezdése.

50 — Az ilyen ügyletekben szereplő különböző szolgáltatások és áruk bemutatását illetően lásd (a hozzáadottérték-adóval összefüggésben): Bog és társai ítélet, C-497/09, C-499/09, C-501/09 és C-502/09, EU:C:2011:135, 64–81. pont.

51 — Megint csak valószerűtlen feltételezés lenne, hogy ha a közétkeztetésben működő gazdasági szereplőnek nagy mennyiségű mézre van szüksége valamely készétel (például sütemény) elkészítéséhez, akkor megvenne egy karton, 120 kisebb adagból álló csomagnyi mézet, és egyenként felbontaná azokat, ahelyett, hogy vendéglátóipari kiszerelésű mézet venne. Valószínűbb, hogy a 120 kisebb adagból álló csomagnyi méz megvásárlását az a gazdasági érv indokolja, hogy ezzel a közétkeztetésben működő gazdasági szereplő megtakarítja a méz kiadagolásával járó munkaerőköltséget. Az egyedi (kis) kiszerelésű csomagot pedig változatlan formában szolgálják fel a végső fogyasztónak.

52 — Lásd az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv (6) preambulumbekezdését.

53 — Lásd az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv (8) preambulumbekezdését.

amelyek nem),[54] amely esetben a második terméktípust mindenképpen címkézniük kellett volna (például „kereskedelmi forgalomba nem hozható” megjelöléssel[55]), hogy a két termékkategóriát elkülönítsék egymástól. Ebben az esetben az ellátási lánc különböző szakaszaiban végrehajtási költségek merültek volna fel, hogy a két termékcsoportot elkülönítsék egymástól.

60. Ezért következtetésem szerint az az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv 1. cikke (3) bekezdésének b) pontja értelmében „előrecsomagolt élelmiszernek” minősül az az egyedi kiszerelésű méz, amely olyan mézből áll, amelyet (az értékesítésre való felkínálása előtt) alumíniumzárral lezárt tárolóedényekbe csomagoltak, amelyet a tartalom megváltoztatásához fel kell bontani, és amelyet a méz származási országát feltüntető címkével ellátott kartonba csomagoltak össze, majd e kartonba csomagolva együttesen értékesítenek közétkeztetésben működő gazdasági szereplők számára. Akkor is ez a helyzet, ha az egyedi kiszerelésű (kis) csomagokat valamely megvásárolt készétel részeként juttatják el a végső fogyasztóhoz, és nem ilyen csomagként értékesítik a végső fogyasztóknak, vagy egyenként szállítják le a közétkeztetésben működő gazdasági szereplőknek.

61. Ebből következik, hogy az adott esetben alkalmazandó kivételek figyelembevételével az egyedi kiszerelésű csomagok címkéjén vagy csomagolásán fel kell tüntetni a méz származási országát vagy országait.

62. Véleményem szerint az előzetes döntéshozatal iránti kérelemben azonban semmi nem utal arra, hogy a kivételek bármelyikét alkalmazni lehetne.

63. A kérdést előterjesztő bíróság által leírt helyzetben nem olyan előcsomagolt mézről van szó, amely az értékesítési láncnak a végső fogyasztónak történő értékesítés előtti szakaszában lett volna, amelyben (még) nem tűnik fel a közétkeztetésben működő gazdasági szereplő. Ahogy a közétkeztetésben működő gazdasági szereplők, akiknek a mézet leszállították, sem a 13. cikk (1) bekezdésének b) pontjában leírt célra (vagyis *nem* a végső fogyasztók ellátására) használták a csomagok tartalmát. Így véleményem szerint a 13. cikk (1) bekezdése b) pontjának alkalmazása minden jogalapot nélkülöz.

64. Írásbeli észrevételeiben a Bizottság utalt arra, hogy nem merül fel az a kérdés, hogy a szóban forgó egyedi kiszerelésű méz „előcsomagolt méz” volt-e, mivel az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv 13. cikkének (4) bekezdése értelmében nem kell feltüntetni az élelmiszer származását, ha a csomagolás vagy tárolóedények felülete kisebb, mint 10 cm^2 (a továbbiakban: minitégelyek”).

65. A kérdést előterjesztő bíróság nem említette ezt a kivételt. Nem tett erre vonatkozóan ténymegállapítást sem. A tárgyaláson azonban a Bíróság kérdésére válaszolva a felek egyetértettek abban, hogy ez a kivétel nem alkalmazható, mivel a Breitsamer által az egyedi csomaghoz használt tégelyek nagyobbak voltak a minitégelyeknél. Ezek alapján csak nagyon röviden foglalkozom a méziránelv 2. cikkének (4) bekezdése és az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv 13. cikkének (4) bekezdése közötti kapcsolattal.

66. Első ránézésre úgy tűnhet, hogy az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv nem tekinthető úgy, mintha előírná a származási ország feltüntetését a minitégelyekbe csomagolt, egyedi kiszerelésű adagokon, függetlenül attól, hogy milyen körülmények között értékesítették vagy juttatták el a végső fogyasztóhoz, és így függetlenül az előcsomagolt élelmiszer fogalom-meghatározásától. Az ilyen értelmezés előfeltétele, hogy a 13. cikk (4) bekezdése alkalmazható a származási ország feltüntetésének követelménye alól kivételt nem engedő méziránelvvel együtt. Az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv a méziránelvben (annak 2. cikkében) meghatározott feltételek mellett alkalmazható a mézre.[56] Így a

54 — Ilyen döntés (például) arra vonatkozó üzleti döntéssel együtt születhet, hogy a két ellátási láncban az adagokat tartalmazó tárolóedényeket különböző forrásból származó, és így esetleg más minőségű/értékű mézzel töltik meg.

55 — Tulajdonképpen a tárgyaláson a vita nagy része arra összpontosult, hogy ahhoz, hogy ne kelljen egy másik, az élelmiszer származási országát feltüntető címkét rögzíteni hozzá, ilyen címkével kell-e ellátni a terméket.

56 — A méziránelv (5) preambulumbekezdése.

két irányelvben szereplő kötelezettségek párhuzamosan alkalmazandók, figyelembe véve a méziránelv részletesebb szabályait. Az utóbbi 2. cikke (4) bekezdésének a) pontja pedig – látszólag abszolút értelemben – meghatározza azt a kötelezettséget, hogy azon származási országot vagy országokat, ahol a mézet begyűjtötték, jelezzék a címkén.

67. Ugyanakkor a méziránelv 2. cikke (4) bekezdésének a) pontja nem határozza meg pontosan, hogy mely (méz)termékeket kell ilyen címkével (és a szükséges információkkal) ellátni.[57] A 2. cikk (4) bekezdésének b) pontja megerősíti, hogy az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv (és annak 13. cikke) szabályozza ezt a kérdést, *anélkül*, hogy az alkalmazás feltételéül szabná, hogy az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv 13. cikkének (4) bekezdése ne legyen alkalmazandó. Ebből következik (bár számomra kissé tekervényes módon), hogy főszabály szerint nem alkalmazandó az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv 13. cikkének (4) bekezdésében szereplő kivétel, amely azt tükrözte, hogy az uniós jogalkotó elismeri, hogy a mini-tégelyeken nem lehet egy bizonyos (korlátozott) mennyiségű információnál többet elhelyezni (függetlenül attól, hogy milyen élelmiszert tartalmaznak).

A méziránelv és az 1169/2011 rendelet

68. Vajon más lesz-e a két kérdésre adott válasz, ha a méziránelvet az 1169/2011 rendelettel együttesen értelmezzük?

69. Nem hiszem.

70. Az 1169/2011 rendelet az élelmiszer-címkézésről szóló irányelvhez hasonló módon kapcsolódik a méziránelvhez, és azzal együttesen alkalmazandó. Meghatározza a valamennyi élelmiszerre alkalmazandó szabályokat, ideértve a származási országnak a csomagoláson vagy az ahhoz rögzített címkén való feltüntetését előíró szabályokat,[58] amelyeket kiegészítenek a meghatározott élelmiszerekre alkalmazandó szabályok.[59] Így az ilyen más szabályokban meghatározott címkézési követelmények nélkül alkalmazandó.[60]

71. Az 1169/2011 rendelet szövege, amely az „előcsomagolt élelmiszer” fogalmát ugyanúgy határozza meg, mint az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv 1. cikke (3) bekezdésének b) pontja,[61] összességében még inkább az igenlő választ támasztja alá az első kérdés esetében. Így az 1169/2011 rendelet elsődleges célja, hogy biztosítsa a végső fogyasztók számára, hogy megfelelő tájékoztatáshoz jussanak az *általuk fogyasztott élelmiszerekkel* kapcsolatosan, lehetőségük legyen az élelmiszer azonosítására és megfelelő felhasználására, valamint arra, hogy egyéni étrendi igényeiknek megfelelően választhassanak.[62] A végső fogyasztónak szánt összes élelmiszerre alkalmazni kell, beleértve a vendéglátók, illetve közétkeztetők által szállított élelmiszereket is.[63] A végső fogyasztónak vagy a vendéglátóknak, illetve közétkeztetőknek szánt valamennyi élelmiszert a rendeletnek megfelelő, élelmiszerekkel kapcsolatos tájékoztatásnak kell kísérnie.[64] Ezenfelül az élelmiszer-címkézésről szóló irányelvvel ellentétben az 1169/2011 rendelet meghatározza a „forgalomba hozatal” fogalmát.[65] Ez a meghatározás nem csak az élelmiszer értékesítésére utal: az átadás vagy forgalmazás többi formájára is vonatkozik. Végezetül, míg a 8. cikk (6) bekezdése kötelezi az élelmiszer-vállalkozókat arra, hogy szükség esetén megadják az élelmiszerekkel kapcsolatos kötelező tájékoztatást a végső fogyasztónak, e

57 — Lásd a jelen indítvány 39. pontját.

58 — Lásd az 1169/2011 rendelet 9. cikke (1) bekezdésének i) pontját, 12. cikkének (2) bekezdését és 26. cikkét.

59 — Lásd különösen az 1169/2011 rendelet (6), (8) és (22) preambulumbekezdését.

60 — A 1169/2011 rendelet 1. cikkének (4) bekezdése. Lásd még a (32) preambulumbekezdést.

61 — Az 1169/2011 rendelet 2. cikke (2) bekezdésének e) pontja.

62 — Lásd az 1169/2011 rendelet (3) és (17) preambulumbekezdését, valamint 3. cikkének (1) bekezdését.

63 — – Az 1169/2011 rendelet 1. cikkének (3) bekezdése és (22) preambulumbekezdése.

64 — Az 1169/2011 rendelet 6. cikke.

65 — Az 1169/2011 rendelet 2. cikke (1) bekezdésének a) pontja.

rendelkezés előfeltétele, hogy a szóban forgó élelmiszer *ne legyen* előre csomagolva. Így nem tudom elfogadni, hogy az élelmiszer nem minősülhet „előrecsomagolt élelmiszernek”, mert az élelmiszer-vállalkozónak meg kell adnia az élelmiszerekkel kapcsolatos kötelező tájékoztatást a végső fogyasztó részére.

72. Véleményem szerint az 1169/2011 rendelet így megerősíti, hogy a méz származási országát általában fel kell tüntetni a csomagoláson vagy az adagonkénti csomag címkéjén, akkor is, ha az valamely megvásárolt készétel részeként jut el a fogyasztóhoz. Ugyanakkor az 1169/2011 rendelet értelmében, ahogy az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv szerint is, a minitégelyeken nem kötelező feltüntetni az élelmiszer származási országát. Az 1169/2011 rendelet 16. cikkének (2) bekezdésében foglalt kivétel szinte ugyanúgy van megfogalmazva, mint az élelmiszer-címkézésről szóló irányelv 13. cikkének (4) bekezdésében szereplő kivétel. Még ha az előbbiben egy kissé hosszabb is a kötelezően feltüntetendő információk listája, a 16. cikk (2) bekezdése nem ír elő kötelezettséget a származási ország (vagyis a 9. cikk (1) bekezdése i) pontjában szereplő tétel) feltüntetésére vonatkozóan az ilyen csomagolás vagy tárolóedény esetében. Így jelenleg a minitégelyekre vonatkozó kivétel a korábbihoz hasonlóan továbbra is alkalmazandó az ilyen tégelyekbe csomagolt mézre is.

Végkövetkeztetések

73. A fenti megfontolásokra tekintettel azt javaslom, hogy a Bíróság a Bayerischer Verwaltungsgerichtshof (Bajorország közigazgatási bírósága) által előterjesztett kérdéseket a következőképpen válaszolja meg:

A legutóbb a 2009. június 18-i 596/2009/EK európai parlamenti és tanácsi rendelettel módosított, az élelmiszerek címkézésére, kiszerelésére és reklámozására vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, 2000. március 20-i 2000/13/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 1. cikke (3) bekezdésének b) pontja, valamint a fogyasztók élelmiszerekkel kapcsolatos tájékoztatásáról, az 1924/2006/EK és az 1925/2006/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról és a 87/250/EGK bizottsági irányelv, a 90/496/EGK tanácsi irányelv, az 1999/10/EK bizottsági irányelv, a 2000/13 irányelv, a 2002/67/EK és a 2008/5/EK bizottsági irányelv és a 608/2004/EK bizottsági rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2011. október 25-i 1169/2011/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet 2. cikke (2) bekezdésének e) pontja értelmében „előrecsomagolt élelmiszernek” minősül az az egyedi kiszerelésű méz, amely olyan mézből áll, amelyet (az értékesítésre való felkínálása előtt) alumíniumzárral lezárt, méretét tekintve 10 cm^2-t meghaladó tárolóedényekbe csomagoltak, amelyeket a tartalom megváltoztatásához fel kell bontani, és amelyet a méz származási országát feltüntető címkével ellátott kartonba csomagoltak össze, és e kartonban együttesen értékesítenek közétkeztetésben működő gazdasági szereplők számára. Akkor is ez a helyzet, ha az egyedi kiszerelésű csomagokat valamely megvásárolt készétel részeként juttatják el a végső fogyasztóhoz vagy értékesítik számára, és nem egyedi kiszerelésű csomagként értékesítik a végső fogyasztóknak vagy egyenként szállítják le a közétkeztetésben működő gazdasági szereplőknek. Az adott esetben alkalmazandó kivételek figyelembevételével, a mézről szóló, 2001. december 20-i 2001/110/EK tanácsi irányelv 2. cikke (4) bekezdése a) pontjának, a 2000/13 irányelv 1. cikke (3) bekezdése b) pontjának, 3. cikke (1) bekezdése 8. pontjának, és 13. cikke (1) bekezdésének, valamint az 1169/2011 rendelet 2. cikke (2) bekezdése e) pontjának, 9. cikke (1) bekezdésének i. pontjának, 12. cikkének (2) bekezdésének és 26. cikke (2) bekezdése a) pontjának megfelelően az ilyen egyedi kiszerelésű adagok címkéjén vagy csomagolásán ezért fel kell tüntetni a méz származási országát vagy országait.